

Vingeroefening voor het zware werk: Federale begroting 2010-2011

De arbeidersbewegingen konden ternauwernood een zucht van opluchting onderdrukken. Het ACV en met nog meer enthousiasme het ABVV konden niet anders dan vaststellen dat de nieuwe federale begroting voor 2010-2011 behoorlijk evenwichtig was opgebouwd. En dat de werknemers de orkaan redelijk hadden doorstaan. Meer nog: dat de druk vanuit de arbeidersbeweging zijn effect niet had gemist.

Bliksemafleider

Het dreigde er aanvankelijk wel wat anders uit te zien. Maandenlang kreeg de regering ingelepeld dat eindelijk eens drastisch moest worden gesnoeid in de uitgaven. Want dat het vat meer dan vol was qua belastingen en bijdragen. Met twee kernboodschappen: minder ambtenaren en minder sociale zekerheid. Dat van die ambtenaren waren we al een tijd gewoon. Dat van die sociale zekerheid is nieuw. Althans in de zin dat het een tijd op sourdine stond. Eerst omdat er in de boerenjaren 2006-2008 een relatieve consensus was dat de sociaal verzekerden mee mochten genieten van de welvaarts-groei. Na *nine fifteen* (het kapseizen van Lehman Brothers) omdat het belang werd erkend van de sociale zekerheid als stabilisator in crisistijden. En misschien ook uit besef dat het geen pas gaf de sociaal verzekerden de rekening te laten betalen voor een crisis die was veroorzaakt door andermans hebzucht.

Die schroom bleek van korte duur. In haar laatste jaarverslag zette de Studiecommissie voor de Vergrijzing de toon. Met twee - uiteraard geheel onschuldige, geheel theoretische - alternatieve scenario's. Eentje met een fikse inlevering op de welvaartsvastheid: 0,25% minder verhoging per jaar. En eentje met een zware optrekking van de werkzaamheidsgraad van oudere werknemers. Koren op de molen van de werkgevers en de hen bevriende economen, van liberalen en rechtervleugel bij CD&V om t.a.v. de begrotingsopmaak in te zetten op een ingreep in het mechanisme van de welvaartsvastheid en het langer werken. Met de bekende drieland ook: aanjagen van de oudere werklozen, beperking van de brugpensioenen en ingrepen in het pensioenstelsel.

Met het VBO dat eerst vond dat de pensioenen, naar Zweeds voorbeeld, moesten worden gekoppeld aan de stijgende levensverwachting - lees: moeten dalen -, zonder dat noodzakelijk aan de pensioenleeftijd diende getornd. Maar enkele dagen nadien vond het dat ook dat laatste maar moest, Nederland achterna. En in september dan maar ineens een Generatiepact bis. Zodat in één beweging ook kon worden gehakt in de brugpensioenen (zie vorige *gids* hierover). En dat vanzelfsprekend met steeds meer aplomb. Uiteraard omdat ze de bui zagen hangen. Een weldenkend mens kon niet anders dan inzien dat een zware saneringsoperatie niet kon door de inkomstenzijde onaangeroerd te laten. Zelfs Luc Coene, ex-Verhofstadt en nu Nationale Bank, moest dat met frisse tegenzin erkennen. Al die voorstellen voor draconische besparingen moesten vooral als bliksemafleider dienen tegen maatregelen aan de inkomstenkant.

Een weldenkend mens kon niet anders dan inzien dat een zware saneringsoperatie niet kon door de inkomstenzijde onaangeroerd te laten.

Echt efficiënt heeft die afleider kennelijk niet gewerkt. Zonder al te veel gekrakeel werd binnen de regering al snel een akkoord bereikt over een verdeling van de te leveren saneringsinspanning van 3,3 miljard euro in drie gelijke delen: 1,1 uitgavenbesparingen, 1,1 nieuwe inkomsten en 1,1 diversen (kerncentrales, banken en fraude). Bij dat laatste moest het dan gaan om een extra bijdrage van de elektriciteitssector in ruil voor het openhouden van de oudste kerncentrales, een inspanning van de banksector in ruil voor de gulle staatswaarborgen en, als sluitpost, een versterking van de strijd tegen fiscale en sociale fraude. Zodat de balans min of meer 1/3 uitgaven - 2/3 inkomsten werd.

Nuance: de strijd tegen de sociale fraude is ook – al te eenzijdig – strijd tegen de uitkeringsfraude (zie verder). En dus ook besparing op uitgaven. Nu, al bij al geen slechte uitgangspositie voor hen die weigeren te geloven in de ontvetting van de staat, het verarmen van de niet-actieven en het uitpersen van de oudste werknemers als oplossing voor deze crisis. Temeer ook omdat voor de 1/3 uitgavenbesparingen sowieso kon worden gerekend op minderuitgaven voor gezondheidszorg.

Korten op uitgaven

Rond de wettelijke groeinorm van 4,5% werd in de laatste rechte lijn voor de begrotingsopmaak veel schaduwboxen verricht. Terwijl iedereen het er over eens was dat het gerust wat minder mocht zijn dan de wettelijke groeinorm van 4,5% boven index. Zodat het er ten gronde alleen maar over ging wat begrotingshalve met het overschot van circa 600 miljoen moest gebeuren. Overhevelen naar de globale beheren van de sociale zekerheid, poneerde de Christelijke Arbeidersbeweging, om

de financiering van de vervangingsinkomens te versterken. Binnen de gezondheidszorg houden, in het Toekomstfonds, zei de socialistische beweging. Wat werd het? Over de twee jaar bekeken 42% voor het Toekomstfonds en 58% over te hevelen naar de globale beheren. Zo heilig was die wettelijke groeinorm van 4,5% voor de gezondheidszorg dus kennelijk ook niet.

Belangrijkst echter was dat ca. 600 miljoen niet werd uitgegeven, zonder kennelijk aan de patiënt te raken. En met zelfs ruimte voor verbeteringen, ook voor het personeel. Maar waardoor de saneringsinspanning aan de uitgavenkant voor het overige beperkt kon worden tot 500 miljoen (1,1 miljard minus 600 miljoen). Dat blijft pijnlijk. Honderd miljoen besparen op ambtenaren, zoals aangekondigd, zal pijn doen. Zoals ook de besparingen op het tijdskrediet van de privésector en de loopbaanonderbreking van de openbare sector, voor 40 miljoen euro, pijn doen. Niet in het minst ook omdat op last van minister Reynders in één beweging 255 miljoen over de balk wordt gesmeten door de horeca een btw-verlaging op maaltijden toe te schuiven, zonder enige garantie op bijkomende tewerkstelling of prijsverlaging. Maar het had erger kunnen zijn. Veel erger. Vergeet niet dat in één beweging de welvaartsvastheid van de sociale uitkeringen werd gehandhaafd. Dat is in 2011 274 miljoen meeruitgave voor het werknemersstelsel en 33 miljoen bij de zelfstandigen. En dat de regering niet is bezweken voor de verleiding te tornen aan het wettelijke groeipad voor de ontwikkelingssamenwerking. De zo lang bevochten 0,7% van het BBP zou daarmee in 2010 eindelijk worden bereikt en ook worden gehandhaafd in 2011. Hopelijk ook nadien.

Er kon zelfs nog een klein actieplan tegen de jeugdwerkloosheid bij. Met, na veel aarzelen, ein-

Vanuit de arbeidersbewegingen weerklonk het mantra: gebruik deze begrotingsoefening eindelijk eens om de vermogens en de inkomens uit vermogen hun deel te laten doen.

delijk de belofte van minister Milquet dat ze het voorstel tot vereenvoudiging van de banenplannen van de sociale partners op muziek zou zetten. En bovenop een paar andere werkgelegenheidsmaatregelen, niet altijd de meest doelmatige, maar met in elk geval het concrete vooruitzicht op 4.200 bijkomende banen in de non-profit, door een versterking van de sociale Maribel. Belangrijke ontbrekende is de pensioensector. Die behoudt weliswaar de welvaartsvastheid. En de regering heeft onder druk van MR zelfs nog een bonus gegeven voor de zelfstandigenpensioenen, terwijl er voor de werknemers niks inzit. Maar dat is ook al. Wat de vraag oproept waarvoor de Pensioenconferentie nog moet dienen. Tenzij nog als *speakers' corner* voor hen die het mes willen zetten in de pensioenrechten.

Vermogens en fraudeurs vrijuit?

Al is voor een totaaloordeel even belangrijk wat aan de inkomstenkant precies gebeurt. Al te weinig, moet je vaststellen. Vanuit de arbeidersbewegingen was het mantra immers: gebruik deze begrotingsoefening eindelijk eens om de vermogens en de inkomens uit vermogen hun deel te laten doen. Met zelfs onverwachte steun van een topfiscalist als Axel Haelterman. Toegegeven, de financiële crisis heeft fortuinen doen verdampen. Maar daarin gaan de vermogenden niet vrijuit. En overigens zijn zij het die eerst en meest de vruchten zullen plukken van het, door de belastingbetaler gesponsorde, economisch herstel. Je ziet nu al hoe de beurzen opveren, terwijl de werkloosheid blijft stijgen en we volgens het Planbureau nog jaren lang met een bijzonder hoge werkloosheid zullen geconfronteerd worden.

Vandaar precies het voorstel van ACV om eindelijk eens te starten met een voldragen meerwaardebelasting. Die bestaat al embryonaal, maar beperkt tot

obligatiefondsen met Europees paspoort. En met bijgevolg ingebouwde ontsnappingsroutes. Zodat je de ommezwaai moet maken naar een meerwaardebelasting met ruimere reikwijdte. Dat soort ideeën heeft echter nooit kans gemaakt. Zomin als de vermogensbelasting. De roerende voorheffing dan maar optrekken? Zelfs dat lag nooit echt voor. En om te vermijden dat het alsnog op tafel zou komen, werd het proefballonnetje door VLD dan maar zelf opgelaten, om het vervolgens vakkundig te kunnen neerknallen. Al kun je ook niet beweren dat er niks gebeurt. Neem de begroting 2011: 300 miljoen door een vermindering van de notionele intrestaftrek in de vennootschapsbelasting, 580 miljoen door banken en beursvennootschappen een verzekeringspremie te laten betalen op de staatswaarborgen en 140 miljoen door een beperking van de aftrek definitieve belaste inkomsten voor holdings. Allemaal niet onbelangrijk. Zoals je ook niet de vooruitgang mag miskennen in het zo belangrijke dossier van het toezicht op het financieelwezen, verdergaand dan de aanvankelijke, te voorzichtige blauwdruk van de commissie-Lamfalussy. Eerst door snelle oprichting van een nieuw Comité voor Systeemrisico's. Maar met als eindstation - "zodra als redelijkerwijs mogelijk", aldus de *State of the Union* - volledige integratie in de Nationale Bank. En dat gekoppeld aan niet onbelangrijke maatregelen ter bescherming van de klanten van financiële diensten.

Zoals nu eindelijk ook een ontwerpregeling klaar ligt tegen de excessen in de vergoedingen van bedrijfsleiders en bestuurders. En niet alleen voor de bankiers, maar voor het gehele bedrijfsleven. Niet zo stringent als we zouden willen. Maar wellicht ook niet geheel steriel. En met een mooie doorbraak, in het verlengde van een voorstel dat het ACV ooit deed op *Rerum Novarum*, naar Nederlands voorbeeld: advies van de ondernemingsraad voor buitensporige gouden handdrukken.

In de strijd tegen de fiscale en bijdragefraude blijft heel veel potentieel onbenut. Dat is nog maar eens gebleken in de parlementaire onderzoekscommissie voor de grote fraudedossiers.

Zoals nu ook schoorvoetend wat meer werk wordt gemaakt van de strijd tegen de fiscale en sociale fraude. 450 miljoen moet dat opbrengen, als je de 50 miljoen meetelt die uit de horeca moet komen (ondermeer door invoering van elektronische kassa's), in ruil voor de verlaging van de btw op maaltijden. Al blijft die strijd met een geloofwaardigheidsprobleem kampen. Gekoppeld aan een rechtvaardigheidsvraagstuk. Want overheid en sociale zekerheid zijn inmiddels behoorlijk bedreven geraakt in de kleine uitkeringsfraude. Met een opmerkelijke doortastendheid en technologisch vernuft wordt er steeds verder in gegaan om uitkeringstrekkers via zogenaamde *datamining* digitaal uit te kleden, op het randje van de aantasting van de privacy. Terwijl in de strijd tegen de fiscale en de bijdragefraude heel veel potentieel onbenut blijft. Dat is nog maar eens gebleken in de parlementaire onderzoekscommissie voor de grote fraudedossiers. Die kwam tot verrassend vergaande voorstellen. Maar van dat enthousiasme lijkt weinig te zijn overgebleven. Te vrezen valt dat we nog een heel tijdje met dit soort van selectieve daadkracht gaan worstelen. Met afstopper Reynders op Financiën. En met een staatssecretariaat voor de Coördinatie van de fraudebestrijding, dat zich grotelijks lijkt te hebben teruggeplooid op de speeltuin van de uitkeringsfraude. Terwijl de grote jongens ongemoeid worden gelaten. Erger, via de zaak-Massive, met een schandalig lage minnelijke schikking voor een zware ontduiking van vennootschapsbelasting, het signaal krijgen dat het nauwelijks kwaad kan tegen de lamp te lopen. En inmiddels van consultant Deloitte te horen krijgen dat de kans op grondige controle in een aantal regio's amper 1% bedraagt.

Milieu en energie

Reynders had minister Maignette van Klimaat en Energie inmiddels duchtig zitten opjagen om

vooral heel veel geld te halen bij Suez en co, in ruil voor het langer openhouden van de eerste generatie kerncentrales. Wellicht in de hoop dat die nogmaals op zijn gezicht zou gaan. Ver is Maignette in elk geval niet geraakt: 215 tot 245 miljoen euro per jaar gedurende vijf jaar, wat opgeleukt met allerhande engagementen van de sector inzake onderzoek, hernieuwbare energie, tewerkstelling en alternerende opleidingen. Een habbekrats vergeleken bij de geraamde *windfall profits*, door de CREG geraamd op 1,8 miljard euro per jaar. Met Suez dat even later de pret verder komt bederven door doodgemoedereerd te verklaren dat de regering kan fluiten naar de inspanningen die eerder voor de begroting 2009 werden gevraagd. Dat lenen we dan wel, zegt minister Vanhengel. Wat dus betekent dat Suez-Electrabel vooral zal bijdragen tot België's rentesnieuwbal.

Nu, door het onvermogen of de onwil om de vermogens, grootfraudeurs, resp. Suez, aan te pakken, moest het overblijvende gat worden dicht gereden door de milieufiscaliteit. Door wat meer selectiviteit in de fiscale uitgaven voor energiebesparing. Door milieuvriendelijke bedrijfswagens evenals tankkaarten duurder te maken. Maar vooral door de accijnzen op diesel te verhogen, voor 426 miljoen euro in 2011. Met als intelligente troostprijs nieuwe stimuli voor het gebruik van elektrische auto's door particulieren en bedrijven en nog wat voor energiezuinige woningen. Allemaal redelijk verdedigbaar, enerzijds vanuit ecologisch standpunt, anderzijds omdat de keuzen op het eerste gezicht relatief minder de zwakkere gebruikers raken. Wat je niet kunt zeggen van een andere geplande accijnsverhoging, die op tabaksproducten. Gegeven het consumptiepatroon van de diverse inkomenscategorieën, blijkt die vooral de zwakste inkomensgroepen te raken.

Het is op zich altijd wat jammer dat milieufiscaliteit vooral naar waarde wordt geschat als de overheid budgettair in de knel zit.

Zonder compensatie via de indexering, want de gezondheidsindex telt die accijnsverhoging niet mee. Nu, altijd wat jammer dat milieufiscaliteit vooral naar waarde wordt geschat als de overheid budgettair in de knel zit. Al is dat op zich onvoldoende argument om de maatregelen neer te kegelelen. Waarom zou je ook van belastingverhogingen geen gebruik mogen maken om bedrijfsleven en consumptie te vergroenen?

Vuurwerk

Kortom, al bij al voldoende redenen voor relatieve tevredenheid. Bepaalde opiniemakers én de jongerenafdelingen van VLD en CD&V zien daar wellicht alleen maar het bewijs in dat de arbeidersbewegingen het nog altijd niet geleerd hebben. Dat ze de toekomst van de jongeren blijven hypothekeken. Die nemen er geen vrede mee dat maar voor 3,3 miljard werd gesaneerd. Die willen binnen de kortste keren een begrotingsevenwicht. We wisten al dat de economen jammerlijk gefaald hebben in het voorspellen van deze crisis. Maar kennelijk hebben ze

ook gefaald in de opleiding van de nieuwe generaties. Het is nochtans zo *simpel als bonjour* dat je in de sanering niet te hard van stapel mag lopen. Dat je de groene scheuten van het economisch herstel binnen de kortste keren vertrappelt als je te zwaar knaagt aan de koopkracht van de gezinnen of te veel zuurstof uit de bedrijven trekt. En dat je dus de zwaarste inspanningen moet doorschuiven naar 2012 en volgende jaren. De G20 zeiden in Pittsburgh niets anders. Al betekent dat tegelijk dat de regeringsonderhandelingen na de federale verkiezingen van 2011 vuurwerk beloven. Omdat alle debatten van de laatste weken zullen terugkomen, met veel meer scherpte. Wat voor de brede arbeidersbeweging tegelijk als uitdaging inhoudt het politieke en maatschappelijke draagvlak te creëren voor de inspanningen die nu zijn uitgebleven: meer alternatieve financiering voor de sociale zekerheid, een rechtvaardige vermogensfiscaliteit, een geloofwaardige strijd tegen de fiscale en bijdragefraude, een correcte bijdrage van de energiesector en een adequate strijd tegen de dramatisch stijgende werkloosheid, vooral bij jongeren. Handen aan de ploeg.